research) และสัมภาษณ์บุคคลแบบเจาะลึก กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ซึ่งเป็น เจ้าสำนักปฏิบัติธรรม พระวิปัสสนาจารย์ ผู้เชี่ยวชาญด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา และผู้ปฏิบัติธรรม จำนวน 17 รูป/คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการจดบันทึกและการบันทึกเสียง วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา และการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) กับพระภิกษุและผู้ทรงคุณวุฒิด้านการบริหารจัดการเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนา จำนวน 11 รูป/คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสนทนากลุ่มเฉพาะและรูปแบบเบื้องต้นสำหรับใช้ในการยืนยันข้อมูล เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการจัดประชุมกลุ่มย่อย บันทึกเสียง และจดบันทึก วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา รวมทั้งการวิจัยเชิงปริมาณ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือแบบสอบถาม จำนวน 316 ชุด ได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ สถิติที่ใช้คือค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

4. ผลการวิจัย

ผลการวิจัยเชิงคุณภาพ พบว่า

1. การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดระยองมี 3 รูปแบบ คือ 1) การแสดงธรรมเทศนา 2) การบรรยายธรรมหรือปาฐกถาธรรม 3) การฝึกปฏิบัติธรรม ซึ่งจากผลการวิเคราะห์ สามารถแบ่งลักษณะสำคัญของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาแต่ละรูปแบบได้ดังต่อไปนี้

(1) การแสดงธรรมเทศนา มีลักษณะเด่น คือ การวางแผนระเบียบพิธีการเทศน์ในแต่ละงานมีความแตกต่างกัน จะต้องวางแผนจัดเตรียมพิธีการเทศน์ โดยพิจารณา ประเภทของงานที่ไปเทศน์ ระยะเวลาในการเทศน์ การเตรียมเรื่องที่จะเทศน์ การจัดสถานที่ การจัดธรรมาสน์แสดงธรรม การเตรียมเทียนประจำธรรมาสน์ แต่ละงานจะมีพิธีรีตองที่แตกต่างกัน, การกำหนดวัตถุประสงค์ของการเทศน์แต่ละครั้งเป็นสิ่งสำคัญจำเป็น ได้แก่ 1) วิมุตติ 2) อานิสงส์จากการฟังธรรม 5 ประการ, ลักษณะการเทศน์แบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ 1) บุคคลาธิษฐานเทศนา พรรณนาโดยยกบุคคลเป็นที่ตั้ง 2) ธรรมาธิษฐานเทศนา พรรณนาโดยเน้นหลักธรรมเป็นที่ตั้ง, พระนักเทศน์ แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ 1. นักเทศน์ปฏิภาณ ไม่อ่านคัมภีร์ (นักเทศน์ปากเปล่า) แต่ถือหนังสือเทศน์เป็นคัมภีร์ประคองไว้เพื่อเป็นการแสดงความเคารพ นักเทศน์แบบนี้ต้องมีความรู้และได้รับการฝึกฝนตนเองมาเป็นอย่างดี 2. นักเทศน์อ่านคัมภีร์ หมายถึง การเทศน์ไปตามคัมภีร์ที่มีผู้แต่งไว้หรือที่ตนเองแต่งไว้แล้ว, พระนักเทศน์ต้องมีการเตรียมพร้อมขั้นพื้นฐานก่อนเทศน์ ได้แก่ เตรียมตัว เตรียมใจ เตรียมวิจัยผู้ฟัง และเตรียมหลักการเทศน์ ตามลำดับ

2) การบรรยายธรรมหรือปาฐกถาธรรม มีลักษณะเด่น คือ การวางแผนก่อนการแสดงปาฐกถาธรรม ได้แก่ การจัดสถานที่ ระยะเวลา ผู้เข้าฟัง ขั้นตอนพิธีการ การประชาสัมพันธ์, การแสดงปาฐกถาธรรมเป็นการเทศน์แนวใหม่ ใช้วิธีการบรรยายธรรมด้วยภาษาที่เข้าใจง่าย เนื้อหาสาระเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพปัจจุบัน ส่วนใหญ่เป็นการแสดงธรรมในวันสำคัญทางศาสนา